

Joan Muntané

Farmacèutic i biòleg. És doctor en Farmàcia i en Biologia, i diplomat en Òptica, Optometria i tècnica Ortopèdica. Ha tingut un paper clau en la recerca etnobotànica a la Cerdanya i explica que va iniciar-se en aquesta disciplina amb la idea de conèixer les tradicions del món de pagès que va poder veure en els seus avis.

«La informació sobre les plantes està desapareixent a poc a poc»

► Muntané explica que l'etnobotànica permet obrir camps d'investigació sobre els usos que s'atribueixen als vegetals i que ajuda a recollir tradicions que van quedant oblidades

Andrea Izquierdo
PUIGCERDÀ

Regenta la farmàcia Dr. J. Muntané des del 1978. No molt lluny d'aquesta data, va ser quan va apropar-se al món de l'etnobotànica, la ciència que estudia les relacions entre homes i plantes. El biòleg i farmacèutic Joan Muntané recopila informació sobre les plantes que tradicionalment s'han fet servir en el dia a dia de les llars catalanes. Després de portar endavant una recerca pionera a la Cerdanya, el Grup de Recerca de la comarca i l'Ajuntament de Puigcerdà han premiat la seva trajectòria amb el premi Josep Egozcue 2021.

Com se sent després d'haver estat premiat amb el guardó Josep Egozcue pel seu estudi sobre etnobotànica?

Ha sigut una autèntica sorpresa. Estic molt content. S'ha d'agrair quan reps reconeixements com aquest. A banda, és curiós, ja que jo vaig comprar la farmàcia al pare de Josep Egozcue.

Per què va apropar-se a l'etnobotànica?

Sempre m'havia resultat curiós l'ús tradicional de les plantes. El fet d'haver viscut una mica, encara que sigui molt de lluny, el món pagès dels meus padrins em va fer interessar per un món que va desaparèixer a mitjans del segle XX. Llavors el pagès coneixia les plantes, les seves funcions, els seus usos i com s'havien de recollir. I va ser per aquest motiu que vaig començar per estudiar les plantes medicinals.

Amb quina intenció va començar a estudiar-les?

Quan vaig començar a fer els primers treballs la idea era recopilar informació sobre plantes medicinals.

Com van ser els inicis?

Recordo una de les primeres sessions que vaig fer amb els informants. Jo els preguntava sobre plantes medicinals i em van començar a parlar de picades d'escurçó i tota la mitologia que hi ha

El farmacèutic i biòleg cerdà, Joan Muntané

ARXIU PARTICULAR

via al darrere. Automàticament això em va fer canviar el xip i vaig pensar que aquesta informació també s'havia de recollir i no es podia deixar perdre. Aquí és quan vaig adonar-me que s'havien d'obrir més camps de recopilació.

«Quan vols la informació, has de parlar amb gent que hagi fet servir les plantes personalment»

«Considero que els països catalans són la regió europea amb més informació sobre etnobotànica»

Em sento molt agraït pel món pagès, ja que durant segles, han traspassat informació de pares a fills i ens ha arribat fins als nostres dies. Aquest saber popular no té preu.

Com aconsegueix informació?

El meu mètode de treball sempre ha sigut el mateix. Quan vols aquest tipus d'informació, has de parlar amb un algú que hagi fet servir les plantes personalment. Llavors, se'ls ha de preguntar sobre les plantes que tenen al rebost de casa. La resposta, pràcticament sempre, és la mateixa: en coneixen poques. Però no és veritat, tenen un coneixement molt ampli que cal descobrir. Els has d'anar preguntant, i llavors, observes que retenen una quantitat d'informació important. Per fer-ho, per exemple, els pregunto per remeis que utilitzen quan els fa mal el cap o tenen mal de ventre.

El coneixement d'aquestes persones passa de generació a generació?

S'està morint amb els darrers informants que queden. Els fills d'aquestes persones no tenen ni una dècima part del coneixement que els seus pares tenien. Tot i això, hi ha persones que fem aquesta tasca important de recopilar-la.

Com valora la tasca d'investigació que es fa al territori?

Aquí es fa una bona tasca. De fet, penso que els països catalans són la regió europea amb més informació d'etnobotànica. La quantitat d'investigadors que hi ha a la zona és alta. Per compartir informació, ens trobem cada dos anys. És una manera d'estar al dia amb tot aquest món.

Per què és important la seva tasca?

Ens permet recollir històries sobre tradicions populars i sobretot, de com es feien servir les plantes abans. A la llarga, ens convertim en una font d'informació.

Quin és el paper de l'etnobotànic?

Fem la tasca de recerca i de notariat. Escrivim i certifiquem el que l'informant ens diu, sigui veritat o mentida. L'obligació de l'etnobotànic és recollir la informació de la forma més fidedigne possible. Segons les atribucions que tinguin les plantes, com per exemple, medicinals, podem deixar la porta oberta a què equips de recerca universitaris comprovin si això que ens transmeten té un fonament científic o no.

Com s'ha aplicat el coneixement sobre les plantes durant la història?

És una saviesa que es posa en pràctica cada any en molts aspectes. Per exemple, a l'hora de conrear. El coneixement sobre les plantes és important a l'hora de recollir aliments per l'ús amb animals o humans. Les plantes s'han fet servir sempre per cuinar o per curar malalties, sobretot fins a l'aparició de la penicil·lina. El pagès abans recorria a aquesta informació que havia heretat sobre l'ús de plantes per fer front a aquestes tasques o problemes diaris.

Però s'ha perdut la tradició de fer plantes.

Poc, cada vegada s'utilitzen menys. L'ús queda diluït en plantes aromàtiques o amb ús digestiu. Sobretot, les que són agradables al paladar, ja que les desagradables de seguida s'acaben abandonant.

Per què hi ha hagut aquest abandonament?

La medicina oficial ara és extraordinàriament potent i eficaç. A més, els nostres pobles van perdre habitants. Ara, les persones no tenen aquesta informació procedent d'avis i els és més fàcil acudir a la farmàcia per un producte.

Destaquem algunes de les plantes que hi ha a la Cerdanya.

Aquí trobem plantes d'alta muntanya. Una és l'arnica, per exemple, amb ella es feien macerats amb oli o alcohol per fer fregues. Una altra és la genciana, que es cull l'arrel i es posa a macerar amb vi per aquelles persones amb pèrdua de l'apetit. S'ha d'anar amb compte de no confondre-la, ja que hi ha plantes similars que són tòxiques i creixen a les mateixes zones.

Vostè és farmacèutic. Fa servir els coneixements sobre etnobotànica a l'hora de treballar?

Com a molt, puc fer recomanacions en l'àmbit general. Pots explicar als clients els beneficis d'algunes plantes que no tinguin efectes secundaris. Per exemple, a algú que tingui mal de ventre pots suggerir-li que es faci una aigua de camamilla o de farigola. Tot i això, les malalties s'han de derivar cap al metge i, les plantes solament poden fer-se servir com a complement de la terapèutica oficial.